

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ: İHSAN HİNÇER

No. 110

EYLÜL 1958

YIL: 10 — CİLT: 5

Folklorun Kaynağı Köylerde dir :

Dübek Başında

Yazan: Sadi Yaver ATAMAN

Ulu yaylâyı Efleni'ye — Safranbolunun eski bir nahiyesi, şimdi kaza — bağlayan Yayla yolu, sık meşe, köknar ve çam ormanlarından geçer. «Akçakese»'li Mistik dayının, bizim köye varmadan geçilmez, diye bizi ısrarla davet ettiği (Akçakese)'yi yaylâdan dönüştürmüştük. Önümüzdeki sırta, yemyeşil duvağı içinde bir gelin gibi kırtan köyün yolu boyunca, sıra sıra böğürü yaralı, sakızı ıgıl ıgıl gövdesine akan levent çamların arasından geçiyoruz. Ormanlarımız sakızına ateş verilerek karartılmış çamlarla doludur. Çamın doruğunu keser, yayık yaparlar. Kollarını keser, düdük yaparlar. En güzel, genç ve düzgün fidanlardan arabaya dingil, bakla bostanına çubuk keserler. Hele bir damla şeker tadı için körpe çamın iç kabuğunu soyar alırlar. Bütün bu hücum çam neslinin ölümü demektir. Genç çobanı genç bir çamın kabuğunu soyarken yakaladım. Gövdesine aşağı boncuk boncuk yaşaran genç çamın bu masum katiline: «Oğlum niçin kesiyorsun bu çamın kabuğunu?» diye sordum. Elindeki sarıya yakın beyaz ince kabuğu gösterdi ve gayet saf bir gülüşle: «Buna soymuk derle, emerüzde tadını alıruz, Dayı», dedi. Doruğunda yatır bulunan yerlerdeki çamlara el sürmeyen ve onu koruyan dinî terbiye, millî duygu halinde de tecessül ettiği gün, şu sıra sıra çamlar da bu afetden kurtulacaktır.....

Köyün meydanındaki senlikli kaynaşmağa katıldık. Dübeke keşkek döğen genç kızların, karşılıklı salladıkları (Soku) lar, bir çeşit musiki âleti gibi ses veriyor. Hem çalışıyorlar, hem konuşuyorlar:

Meşeler gövermiş varsın göversin
Söylen benim yarime durmasın gelsin
Varmasın kötüye çatlasın ölsün
Kötü, adamın var ömrünü yoğeder

Paçaları kırmızı sıkma şalvarlı şetari entarili genç kadınlar, mavi kadife yelekli, dal yazmalı, bilekleri (enteşe) li gelinler, erkek görünce oyali yazmaları-

nı yüzüne tutan utangaç kızlar, keşkek dübeğinin etrafında renk renk çiçekler gibi şakiyip salınıyorlar.

Ammananîl evlerinin önü Keşkek Dübeği

(Soku) yu vurdukça sallar gübeği

Suçun yokta nerden aldın bebeği

Varam gidem kız kapına kul olan

Mistik dayı: Bunğa (dik döğme) âlemi derle bey, diyor. Bizim (Galların-Karıların) hepsi de aşıkta-şairdir. Keşkek döğümü günü Bayram olu Köyde. (İmece) derüz bunğa biz. Köylü köylünün işine (Arkiverü — yardımeder). Hep birden çıkarula işi.

Dübeğin etrafında sıra bekleyen genç kızlar da boş durmuyorlar. Yanakları al al, gök gözlü, güçlü yapılı gelin ile, yazmasını yüzünde tutan utangaç kız, karşılıklı oyun yapıyorlar:

— A gızım gızım, gel iki gözüm.

Seni kâtip isteye vereyin onğa.

— Ay anam anam, ben varman onğa,

Onun yazısı çoktu okutar banğa,

— A gızım gızım, gel iki gözüm.

Seni zarraf isteye vereyin onğa.

— Ay anam anam, ben varman onğa,

Onun parası çoktu saydurü bana?

— . . . . .

— A gızım gızım, gel iki gözüm,

Seni çoban isteye vereyin onğa?

— Ay anam anam ben varun onğa,

Onun işi gücü yok sarılı banğa?

Gök gözlü Gelin, etrafını alan kızlardan kiminin yüzüğünü, kiminin küpesini, tarağını, bileziğini topladı, eteğine doldurdu, iyice karıştırdı, elini çıkarıp yumuk avcunu havaya kaldırdı:

Gökde Yıldız yüzaltmış

Oğlan gıza göz atmış

Oğlan gızın derdinden

Has arpabığı satmış

— Kimin niyetine?

— Havaş gızın niyetine olsun.

— Kim çıksın?

— İpsirgillin Deli Gadir?

— (Hep birden) olmaz. Olmaz o bilü çıkacağını.

Taze Gelin avucunu açtı:

— Gök taşlı yüzük kimin hakkına?

— Anşa (ayşe) gızın hakkına olsun.

Hep birden Anşa Gız'ı ortalarına alıp, ellerinin üstüne oturtular, iki tarafa sallıyorlar:

Gutlıolsun gutlıolsun

Bunda dirlığın datlıolsun

Anan evinden uçtun. Oğlan evine gondun

Bu gece Dell Gadirı guştun (kucakladın - sarıldın)

Gülüşüyorlar... Gülüşüyorlar..... sonra genç kızlar birer birer sıralarını sağıyorlar.. Mıstık dayı:

— Gençlik hali bu beyim. Eskiden bu oyunda hissesine düşen delikanlıya gızın varması adetti. Niyet çıktı mı, söz kesilü, düğün hazırlığı başlardı. Ana baba razılık göstermeseler bile, ya gız oğlana oturu, ya da oğlan gızı kaçurdu....

Kızlar dübeğin etrafında karşılıklı yer aldılar. Gök gözlü taze gelin:

— Şincik (Matal satmak) va dedi. Kim bilmezse öte gün Keşkek döğümüne arkıvereceğ. (Matalı — Bilmeceyi) satıyon eyi dinlenğ.

(Nar çiçeği; narın çiçeği, gızların çenci, duttu beni sancı, öldüm bayıldım, gördüm ayıldım. Elel atması, el tabancası, korluk sopası. Gül gül üstünde oturmuş bir Avrât.) Nedü billesiniz?

— Geml.

— Bilemedinğ?

— Yinü mü, yınmez mi, canlı mı, cansuz mu, insan mı hayvan mı, gökde midü yerde mi?

— Yınmez emme gendi yır, canı var emme gabı yok, insan değil hayvana benze, ne yerdedü ne gökde,

— Yılan olmasın sakın Guuz?

— Eccük yanastın gibi.

— Bildim.. bildim.. Sülük.

— Tamam bildin.

— Bi Sülüğe de bu gada usun matal olu mu ya. Şincik sıra bizde:

(Burdan kalkdım elâmet, içi dolu kıyamet. Yağ godum guru çıktı sallıalâ Muhammet.) bunu bilen bilü, bilmeyen ölü.

— Bunu bilmeyecek ne va sankım. Furun

— Çabuk bildiniz, matal sırası kimin?

— Bizim.. bizim.. Satıyoz dinlenğ:

(Bir acayip nesne gördüm gözleri garındadır. Yere yatar, göbek atar, hüneri burnundadır. Derisini gasap yüzer, ata biner, köy köy gezer, ustası yanındadır.). Billn bakalım?

— İşte bu güğ gızlaaa.

— Hele eyice bir düşünün hele.

(Düşündüler, taşındılar, bilemediler. Gök gözlü Gelin:

— Buna da galaycı körüğü derler.